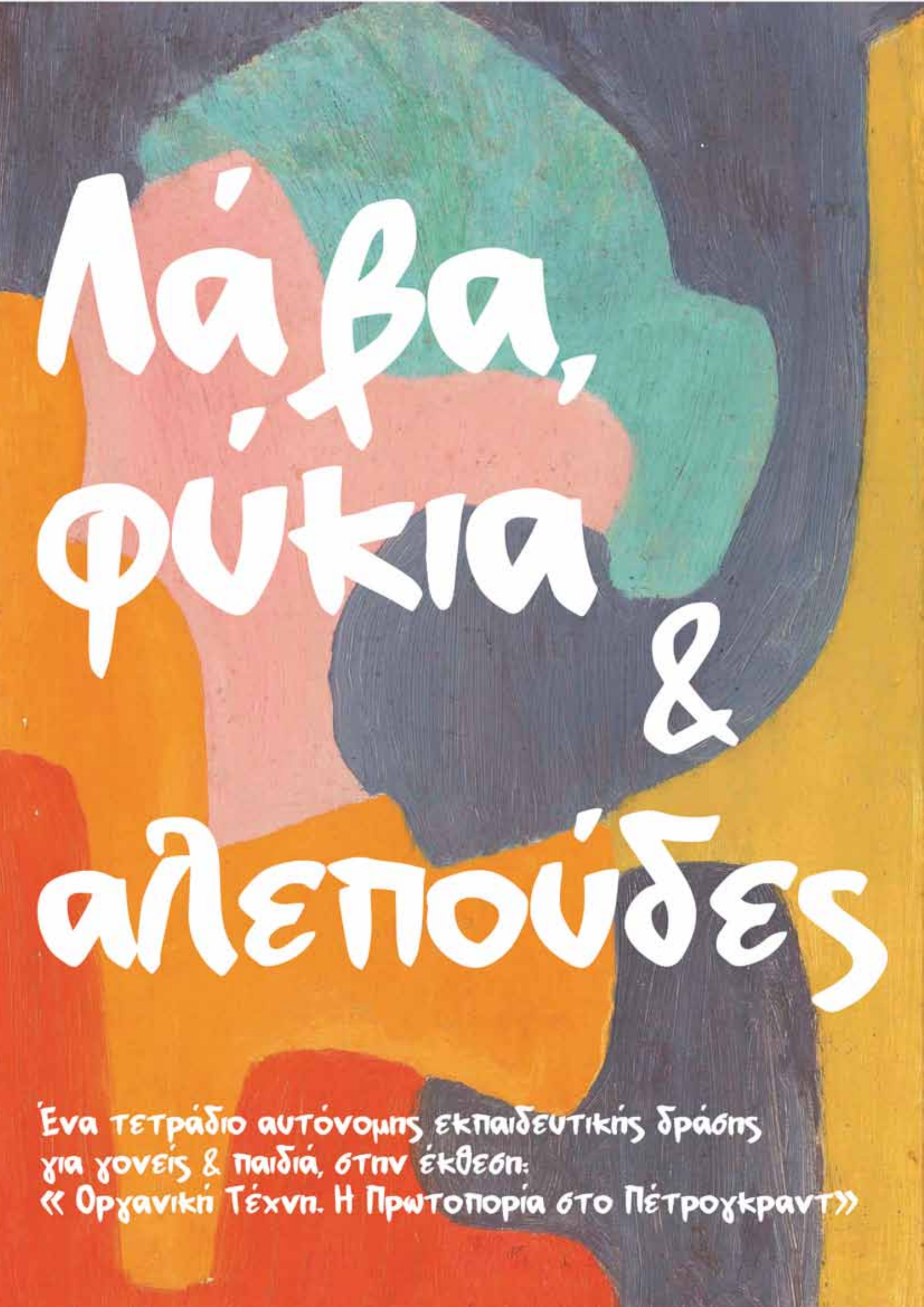
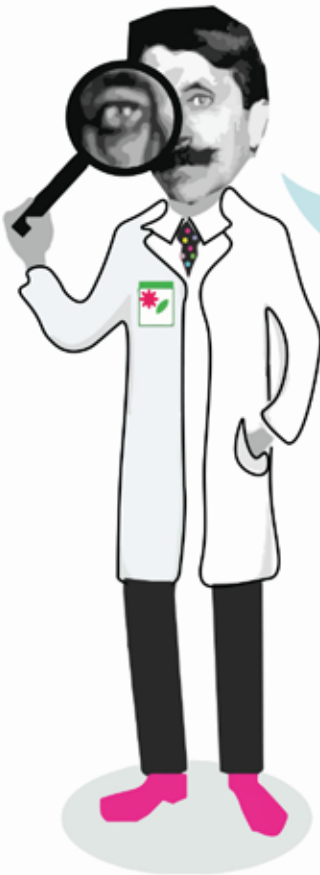

Λάβα, φύκια & αλεπούδες

Ένα τετράδιο αυτόνομης εκπαιδευτικής δράσης
για γονείς & παιδιά, στην έκθεση:
«Οργανική Τέχνη. Η Πρωτοπορία στο Πέτρογκραντ»

Γεια σου και καλωσόρισες στο μουσείο!
Σήμερα θα είμαι συνοδοιπόρος σας σε αυτή τη βόλτα.
Είμαι ο **Μιχαήλ Ματιούσιν***, έζησα πριν
από περίπου 120 χρόνια στη Ρωσία
και συγκεκριμένα στην Αγία Πετρούπολη*.
Είμαι εδώ μαζί σου τώρα για να σε βοηθήσω
να κάνεις διάφορα πειράματα παρατήρησης
και να γίνεις ένας/μία μικρός/ή ερευνητής/τρια.

Άλλωστε δεν είναι η πρώτη φορά που κάνω
κάτι παρόμοιο. Για πολλά χρόνια είχα τους μαθητές
και τις μαθήτριές μου στη Σχολή της Οργανικής Παιδείας*
και όλοι μαζί μέσα από διάφορες ασκήσεις παρατήρησης
και πειραματισμούς προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε
καλύτερα τη φύση και να γίνουμε καλύτεροι ζωγράφοι.

Μερικές λέξεις που θα σε συνοδεύουν στη σημερινή
μας περιήγηση στο μουσείο είναι

ζωγραφική, όραση,
ακοή, χορός, μουσική, στοιχεία της φύσης,
μικρόκοσμος και μακρόκοσμος!

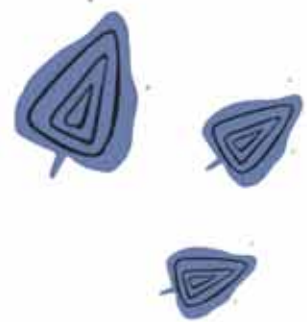
Οδηγίες για τον/την ερευνητή/τρια

- Φόρεσε την εργαστηριακή ρόμπα
- Βεβαιώσου ότι έχεις μαζί σου τα ειδικά γυαλιά, κινητό συνδεδεμένο στο wifi (modern2021) του μουσείου, ακουστικά, ένα καλντενεχίο, έναν μεγεθυντικό φακό, υλικά για κολάζ και σχέδιο, το βαλιτσάκι του ερευνητή/τριας
- Μπες στο ρόλο του προσεκτικού/ής ερευνητή/τριας που δεν του/της ξεφεύγει καμία λεπτομέρεια.
- Αν κουραστείς ή βαρεθείς μπορείς να κάνεις ένα διάλειμμα και να συνεχίσεις αργότερα. Μπορείς να πιεις λίγο νερό από τον ψύκτη ή να βγεις μια βόλτα στην αυλή του μουσείου. Μπορείς και εκεί έξω να ανακαλύψεις τα φυτά, τα λουλούδια ή τα έντομα.

Ας ξεκινήσουμε με ένα έργο που ζωγράφισα το 1918.
Παρατήρησε το έργο από λίγο πιο μακριά (1,5 μέτρο).
Ποιο είναι το σχήμα που επαναλαμβάνεται;
Ποια χρώματα εντοπίζεις;
Πώς κινούνται τα χρωματιστά σχήματα μέσα στην εικόνα;

Ακολουθήσε τη ροή των κουκκίδων
με το δάχτυλό σου, σαν να χορεύει.

Τώρα κάνε 3 βήματα προς το έργο.
Παρατηρείς κάτι επιπλέον;

Σου θυμίζει κάτι η εικόνα;

Εντοπίζεις ρυθμό ή μελωδία και αν ναι τι είδους ρυθμός είναι αυτός;

Γρήγορος;

Αργός;

Ήρεμος;

Μήπως νανούρισμα;

Ή έξαλλος χορός;

Μας ξεσηκώνει ή είναι ψυθιστικός;
Μας χαλαρίζει ή μας ηρεμεί;

Ο Μιχαήλ Ματιούσιν έφτιαξε αυτό το έργο για να μας δείξει πώς ο ίδιος καταλαβαίνει την αποτύπωση της μουσικής μέσω της ζωγραφικής. Εξάλλου το λέει και ο τίτλος του έργου: «Μουσικο-ζωγραφική κατασκευή»

Ο Ματιούσιν ήταν και μουσικός εκτός από ζωγράφος.

Μερικές φορές έπαιζε βιολί στους μαθητές και τις μαθήτρές του και αυτοί με κλειστά μάτια αποτύπωναν τη μουσική στο χαρτί.

Πείραμα

Διάλεξε το αγαπημένο σου κομμάτι και καθώς το ακούς με τα ακουστικά, προσπάθησε να αποτυπώσεις τη μουσική στο μαύρο χαρτόνι, με τελείες ή μικρές γραμμούλες. Δοκίμασέ το με ανοιχτά και με κλειστά μάτια.

Χρησιμοποίησε λαδοπαστέλ.

Δοκίμασε να χρησιμοποιήσεις τα τρία βασικά χρώματα (κόκκινο, κίτρινο, μπλε) και ένα συμπληρωματικό (πράσινο ή μωβ ή πορτοκαλί).

Αυτό είναι ένα έργο
που έφτιαξε ο μαθητής
μου Νικολάι Σουέτιν*

30

Αυτή η ζωγραφιά είναι σαν ένα μπερδεμένο παζλ.
Τι σου ήρθε στο μυαλό μόλις την αντίκρισες;

Παρατήρησε τα χρώματα και τα σχήματα.
Υπάρχει κάποιο σχήμα που σου θυμίζει κάτι;

Κάνε τικ αν βλέπεις αυτά:

ουρές	☐
αυτιά	☐
μάτια	☐
φτερά	☐
φύλλα	☐
δόντια	☐
πούπουλα	☐
ράμφη	☐

Τι ιστορία μας διηγείται ο καλλιτέχνης;
Υπάρχει κάποιο ζώο ή άλλο πλάσμα στην ιστορία;

Φτιάξε ένα σχέδιο με μαρκαδόρο ή ξυλομπογιά και πρόσθεσε με
κολάζ όποιο από τα κομμάτια θέλεις, κόβοντάς τα από τη φωτοτυπία Α.
Δημιούργησε το δικό σου φανταστικό ζώο ή χαρακτήρα
που υπάρχει στην ιστορία που φαντάστηκες και δώσ' του ένα όνομα.

Όνομα:

Εμείς στο μοναίο περπατήσαμε ότι τα πορτοκαλί κομμάτια μας θυμίζουν μια αλεπού. Παρατηρήσαμε επίσης μια γκριζομαύρη

Παρατηρήσαμε επίσης μια γκριζομαύρη ουρά και αλεπουδίσια μάτια...

Αυτό το έργο το έφτιαξε
ο μαθητής μου
Μπορίς Έντερ*

32

Με τι μοιάζει αυτός ο σχηματισμός;

Ο Μιχαήλ Ματιούσιν και οι μαθητές του, εξερευνούσαν τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση αλλά και τον μικρόκοσμο και τον μακρόκοσμο*.

Φαντάσου τι θα μπορούσε να απεικονίζεται από τον μικρόκοσμο και τι από τον μακρόκοσμο

μικρόκοσμος

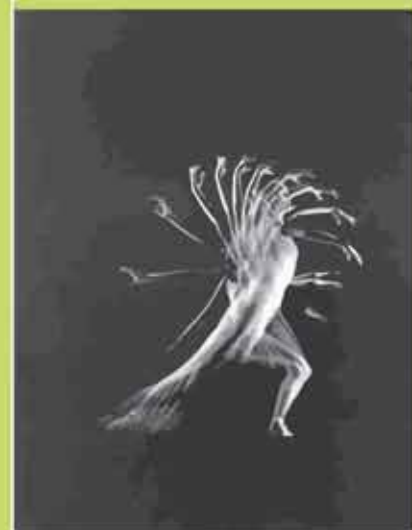

μακρόκοσμος

Μικρόκοσμος μπορεί να είναι κάτι που βλέπεις με το μικροσκόπιο, ενώ μακρόκοσμος κάτι που παρατηρείς με το τηλεσκόπιο

Τώρα προσπάθησε να μιμηθείς πρώτα με τα χέρια σου
και μετά με ολόκληρο το σώμα σου την κίνηση αυτής της δίνης που
περιστρέφεται.

Ζήτησε από τους συνοδούς σου να βγάλουν μερικές φωτογραφίες ώστε να παρατηρήσεις μετά την κίνησή σου.

Στα δεξιά σου θα βρεις δύο χορεύτριες

Στεφανίδα Ρούντνεβα

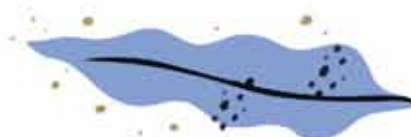
Νατάλια Ένμαν

Στα πειράματά τους συνδύαζαν την κίνηση και τον χορό στη φύση, με τη ζωγραφική και τη μουσική.

Οι δύο κυρίες ήταν χορεύτριες και έφτιαξαν μια ομάδα χορού που την έλεγαν «Γκέπταχορ» (Επτά και χορός). Η Νατάλια ήταν και ζωγράφος αλλά και μουσικός. Είχαν πολλές κοινές ιδέες με τον Μιχαήλ Ματιούσιν και τους μαθητές του.

Για παράδειγμα έκαναν κάποιους χορευτικούς αυτοσχεδιασμούς μέσα στο δάσος, ακούγοντας τους ήχους της φύσης και οι ζωγράφοι της ομάδας ζωγράφιζαν αυτές τις σκηνές προσπαθώντας να αποδώσουν την κίνηση πάνω σε ένα χαρτί.

Τι ήχο κάνει το διστάρι όταν πέφτει στο χώμα;
Μπορείς να αναπαραστήσεις αυτόν
τον ήχο χορεύοντας;

Παρατήρησε τις φωτογραφίες που δείχνουν τις χορεύτριες να χορεύουν και δοκίμασε να μιμηθείς τις κινήσεις τους.

Πείραμα

Μπες μέσα στο δωμάτιο και κάνε το τέρψιτον* να βγάλει ήχους με το χορό σου. Δοκίμασε να ξανακάνεις το στροβιλιστό χορό, το χορό του διταριού όταν πέφτει ή τις χορευτικές κινήσεις της ομάδας «Γκέπταχορ».

Ήρθε η στιγμή να
σου γνωρίσω την Ξένια Έντερ*.
Η Ξένια είναι αδερφή του Μπορίς, της Μαρίας
και του Γιούρι. Είναι αδέρφια και ήταν όλοι
μαθητές μου.

Όλα αυτά τα έργα στον τοίχο απεικο-
νίζουν την ίδια λίμνη σε διαφορετικές
ώρες της ημέρας και διαφορετικές
εποχές του χρόνου.

Άραγε πότε είναι ζωγραφισμένη
κάθε λίμνη και γιατί αλλάζει τόσο πολύ αναλόγως με την εποχή;

π.χ. μεσημέρι

π.χ. άνοιξη

Γράψε μέσα σε όποιο κάδρο θέλεις ποια εποχή (χειμώνας/φθινόπωρο/καλοκαίρι/άνοιξη)
ή ώρα (πρωί/μεσημέρι/απόγευμα/βράδυ) πιστεύεις ότι απεικονίζεται η λίμνη.

Η βλάστηση αλλάζει χρώμα και μέγεθος αναλόγως με το φως,
τον αέρα, τη ζέστη και την ποσότητα του νερού.
Το νερό όταν έχει πολλή ζέστη μειώνεται,
ενώ το χειμώνα παγώνει.

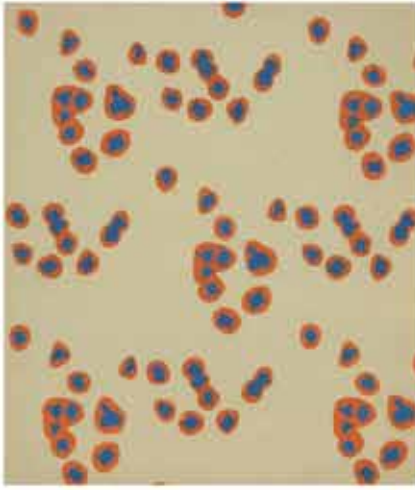
Το φως επηρεάζει την απόχρωση
του νερού και των φυτών που
υπάρχουν τριγύρω.

Η Ξένια Έντερ* όπως και τα αδέρφια της
παρατηρούσαν συχνά το φυσικό τοπίο
όταν είχε αρκετό φως αλλά και όταν
νύχτωνε για να μπορέσουν να εξασκηθούν
στη ζωγραφική ακόμα και σε δύσκολες συνθήκες.

Επίσης μερικές φορές
προσπαθούσαν να ζωγραφίσουν
τοπία που βρίσκονταν στο πλάι τους και
έβλεπαν με την άκρη του ματιού τους
ή ακόμα και τοπία που τους είχαν γυρισμένη την πλάτη!

Η Ξένια Έντερ* έφτιαχνε πολλές φορές διακοσμητικά μοτίβα* για υφάσματα ή άλλα αντικείμενα καθημερινής χρήσης.

Ακόμα και αυτά τα μοτίβα είχαν θέματα από τον φυτικό κόσμο ή έμοιαζαν με αστέρια ή μικροοργανισμούς* που βλέπουμε με το μικροσκόπιο, όπως αυτές οι δύο εικόνες.

Πείραμα

Φόρεσε τα ειδικά γυαλιά που υπάρχουν στο κουτί και παρατήρησε τα δύο έργα.

Τι ανακάλυψες;

Χρησιμοποίησε το καλειδοσκόπιο για να δεις ένα αντικείμενο να επαναλαμβάνεται και να γίνεται μοτίβο.

Ας κλείσουμε με ένα παιχνίδι.

Βρες μέσα στην έκθεση αυτές τις ζωγραφιές και
σκέψου με τι μοιάζουν. Αντιστοιχισέ τις με τα
αντικείμενα που υπάρχουν στο βαλιτσάκι.

Παρατήρησε το αντίστοιχο αντικείμενο που τοποθετήσαμε
μέσα στο βαλιτσάκι του ερευνητή.

Άγγιξέ το, μύρισέ το, προσπάθησε να το ζωγραφίσεις και
να προσέξεις όλες τις λεπτομέρειες που έχει ένα ένα αντικείμενο της
φύσης (με τη βοήθεια του μεγεθυντικού φακού).

Μιχαήλ Ματιούσιν (1861-1934)

Ζωγράφος, μουσικός, δάσκαλος και ιδρυτής της Σχολής Οργανικής Παιδείας.

Πριν την επανάσταση του 1917 στη Ρωσία, ήταν μέλος της αυτοκρατορικής ορχήστρας της Αγίας Πετρούπολης, ως βιολιστής. Το έργο του διαπνέεται από την άποψη ότι η τέχνη υπάρχει παντού στη φύση και πρέπει να εκπαιδεύσουμε τις αισθήσεις μας και ειδικά την όραση, ώστε να την εντοπίσουμε.

Αγία Πετρούπολη

Είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη και πολιτιστική πρωτεύουσα της Ρωσίας. Ονομάστηκε Πέτρογκραντ από το 1914 ως το 1924, Λένινγκραντ από το 1924 ως το 1992 και ξανά Αγία Πετρούπολη από το 1992 ως και σήμερα.

Νικολάι Σουέτιν (1897-1954)

Ήταν Ρώσος καλλιτέχνης, τα περισσότερα έργα του οποίου εντάσσονται στο κίνημα του Σουπρεματισμού.

Ο Ρώσος ζωγράφος Καζιμίρ Μαλέβιτς (1879-1935) αποτελεί τον βασικό εμπνευστή του.

Ο Σουέτιν εργάστηκε ως γραφίστας, σχεδιαστής και ζωγράφος κεραμικών.

Το σχέδιο που έκανε ο Σουέτιν με την τεχνική της οργανικής παιδείας (φυλάσσεται στη Συλλογή Κωστάκη) είναι ένα σπάνιο παράδειγμα της βραχύβιας συνύπαρξης με την ομάδα του Ματιούσιν.

Μπορίς Έντερ (1893-1960)

Μαθητής του Μιχαήλ Ματιούσιν στη Σχολή Οργανικής Παιδείας και ο μεγαλύτερος της οικογένειας Έντερ.

Έπαιζε τσέλο και συνεργάστηκε με την ομάδα χορού «Γκέπταχορ», ερευνώντας έννοιες όπως η αντίληψη του χώρου, του χρώματος και της φύσης. Του άρεσε να αποτυπώνει στα έργα του την κίνηση.

Τέρψιτον

Ηλεκτρονικό μουσικό όργανο, το οποίο μετέτρεπε τη χορευτική κίνηση σε ήχο.

Κατασκευάστηκε το 1931 από τον Λεβ Θέρεμιν. Ο μουσικός στεκόταν σε μια ειδική πλατφόρμα και μετακινώντας τα χέρια ή τα πόδια του, πετύχαινε τον έλεγχο του ηχητικού τόνου και της έντασης, μέσω ηλεκτρομαγνητικού πεδίου.

Οργανική Τέχνη ή Οργανική Παιδεία

Η Σχολή που ίδρυσε ο Μιχαήλ Ματιούσιν το 1923 στο Κρατικό Ινστιτούτο Καλλιτεχνικής Παιδείας, στην Ακαδημία Τεχνών της Πετρούπολης. Η προσέγγισή τους εστιάζει στην κατανόηση της φύσης και του κόσμου ως ενιαίου ολοκληρωμένου οργανισμού, που κινείται αέναα, ακόμη και όταν πρόκειται για ανόργανη ύλη όπως είναι το κρύσταλλο ή η πέτρα. Ασχολήθηκαν με παρατηρήσεις και πειράματα, έχοντας ως στόχο να φέρουν ξανά τη φύση στην τέχνη. Στο έργο της σχολής βασικό συστατικό του πίνακα είναι το φως, το οποίο με τη σειρά του δημιουργεί το χρώμα.

Ξένια Έντερ (1895-1955)

Μαθήτρια του Μιχαήλ Ματιούσιν στη Σχολή Οργανικής Παιδείας. Της άρεσε να παρατηρεί τη φύση διαφορετικές ώρες της ημέρας και διαφορετικές εποχές του χρόνου και να την απεικονίζει σαν έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο οργανισμό. Έπαιζε βιόλα και έκανε πειράματα ζωγραφίζοντας στο ημίφως ή στο σκοτάδι. Ασχολήθηκε και με τη διακόσμηση και το γραφιστικό σχεδιασμό, δημιουργώντας μοτίβα με οργανικά θέματα, με την τεχνική του κολάζ.

Μικροοργανισμός

Μικροοργανισμοί ή μικρόβια ονομάζονται οι ζωντανοί οργανισμοί, συνήθως μονοκύτταροι, σχετικά απλοί στην κατασκευή και τους οποίους δεν μπορούμε να διακρίνουμε με γυμνό μάτι, γιατί έχουν μέγεθος μικρότερο από 0,1 mm. (μικρότερο δηλαδή από το κεφάλι μιας βελόνας). Μερικοί μικροοργανισμοί είναι οι μύκητες, τα μικροφύκη, τα πρωτόζωα, τα βακτήρια.

Μοτίβο

Το καλλιτεχνικό έργο στο οποίο επαναλαμβάνεται ένα στοιχείο. Αυτό μπορεί να είναι ένα γεωμετρικό σχήμα ή μια σύνθεση σχημάτων. Μοτίβα βρίσκουμε εκτός από τη ζωγραφική και το σχέδιο στη μουσική, στην αρχιτεκτονική, στη γλυπτική, στην υφαντουργία, στα τυπώματα και στο χορό.

Μικρόκοσμος/μακρόκοσμος

Η ονομασία "Μακρόκοσμος" σχετίζεται με την λέξη "Κόσμος" δηλαδή Σύμπαν. Είναι έννοια που περιλαμβάνει αντικείμενα με διαστάσεις παρεμφερείς με την ανθρώπινη αντίληψη, σε αντιδιαστολή με τον Μικρόκοσμο. Ο Μικρόκοσμος αναφέρεται στην ύλη, όταν αυτή παρατηρείται σε επίπεδο στοιχειωδών σωματιδίων, δηλαδή τα μικρότερα δομικά σωματίδια της ύλης.

Μιχαήλ Ματιούσιν: «Στην ύπαιθρο, απεικονίζοντας το δάσος, ήθελα να είμαι ένα από τα δέντρα και όχι ένας ζωγράφος με καβαλέτο.»

MOMus-Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης-Συλλογή Κωστάκη
Κολοκοτρώνη 21, Μονή Λαζαριστών, Θεσσαλονίκη

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

MOMus
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΤΕΧΝΗΣ-
ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΩΣΤΑΚΗ

www.momus.gr

Fb @MOMusMuseums @MOMusModern

Ig @momus_museums

Ytb MOMus Museums

Κείμενα:

Μαρία Κεχαγιόγλου
Εύη Παπαβέργου
Κατερίνα Παρασκευά
Χριστίνα Παπαϊωακείμ

Σχεδιασμός:

Εύη Παπαβέργου